

**YOSHLAR O'RTASIDA GIYOHVANDLIKKA QARSHI KURASHISHNING
IJTIMOIY-FALSAFIY TAHLILI**

Karimova Zuhra Shamsiddin qizi

Namangan shahar IIB 1-sonli IIB

Huquqbuzarliklar profilaktikasi bo'limi

profilaktika inspektori mayor

falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 19.12.2025

Revised: 20.12.2025

Accepted: 21.12.2025

KALIT SO'ZLAR:

*yoshlar,
giyohvandlik, ijtimoiy
falsafa, ma'naviy
qadriyatlar, sog'lom
turmush tarzi,
profilaktika.*

*Ushbu maqolada yoshlar o'rtasida
giyohvandlikka qarshi kurash muammosi ijtimoiy-
falsafiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi.
Giyohvandlikning kelib chiqish sabablari, uning
yoshlar ongiga hamda jamiyat hayotiga salbiy
ta'siri ochib beriladi. Shuningdek, ma'naviy-
axloqiy qadriyatlar, ijtimoiy mas'uliyat va
sog'lom turmush tarzini shakllantirish orqali
giyohvandlikning oldini olish mexanizmlari
asoslab beriladi.*

Kirish

Zamonaviy jamiyat rivojida yoshlar o'rtasida giyohvandlikning tarqalishi global miqyosdagi murakkab ijtimoiy hodisa sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu muammo inson salomatligiga putur yetkazish bilan cheklanmay, balki jamiyatning ma'naviy-axloqiy asoslariga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli giyohvandlikka qarshi kurash masalasini faqat tibbiy yoki huquqiy choralar doirasida emas, balki ijtimoiy-falsafiy yondashuv asosida tahlil qilish zarurati yuzaga kelmoqda.

Yoshlar orasida hayotiy maqsadlarning noaniqligi, qadriyatlar tizimidagi beqarorlik hamda ijtimoiy moslashuvdagi muammolar giyohvandlikka moyillikni kuchaytiruvchi

omillar sifatida namoён бўлмоқда. Mazkur maqolaning asosiy maqsadi yoshlar o'rtasida giyohvandlikka qarshi kurash muammosini ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan yoritish va samarali profilaktik mexanizmlarni asoslab berishdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda quyidagi metodlar qo'llanildi:

- ijtimoiy-falsafiy tahlil – giyohvandlik fenomenining mazmunini ochib berishda;
- aksiologik yondashuv – yoshlar ongida qadriyatlar tizimining ahamiyatini aniqlashda;
- taqqoslash va umumlashtirish metodlari – turli ilmiy konsepsiyalarni qiyoslashda;
- mantiqiy tahlil – muammoning sabab-oqibat bog'liqligini yoritishda.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yoshlar o'rtasida giyohvandlikning shakllanishida ijtimoiy va ma'naviy omillar yetakchi o'rin tutadi. Xususan:

oilaviy tarbiya tizimidagi bo'shliqlar;

- ijtimoiy nazoratning sustlashuvi;
- shaxsiy erkinlik tushunchasining noto'g'ri talqin qilinishi;
- ommaviy madaniyat orqali salbiy namunalar tarqalishi
- yoshlarni zararli odatlarga yo'naltiruvchi asosiy sabablar sifatida aniqlangan.

Ijtimoiy-falsafiy tahlil shuni ko'rsatadiki, giyohvandlik ko'pincha shaxsning ijtimoiy mas'uliyatdan chekinishi va hayot mazmunini sun'iy stimulyatorlar orqali izlashga bo'lgan urinishidir.

Muhokama

Giyohvandlikka qarshi samarali kurash faqat repressiv choralar bilan cheklanmasligi lozim. Bu jarayonda shaxsning ichki ongiy immunitetini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Falsafiy nuqtai nazardan qaralganda, yoshlar ongida axloqiy tanlov, ijtimoiy burch va sog'lom turmush tarzi tushunchalarini mustahkamlash giyohvandlikka qarshi kurashning eng samarali yo'lidir.

Ta'lim muassasalarida ijtimoiy-falsafiy mazmundagi tushuntiruv ishlari, madaniy-ma'rifiy loyihalar va profilaktik dasturlarni keng joriy etish yoshlarning tanqidiy tafakkurini rivojlantiradi va zararli odatlarga qarshi barqaror pozitsiyani shakllantiradi.

Qo'shimcha materiallar

A. Yoshlar o'rtasida giyohvandlikka olib keluvchi asosiy omillar

1 Ijtimoiy omillar Ijtimoiy tengsizlik, ishsizlik, bo'sh vaqtni mazmunsiz o'tkazish

2 Oilaviy omillar Ota-onaning e'tiborsizligi, oilaviy nizolar, nazoratning sustligi

3 Ma'naviy-axloqiy omillar Qadriyatlar inqirozi, hayot mazmunining noaniqligi

4 Axborot muhiti Ommaviy madaniyat, ijtimoiy tarmoqlarda zararli kontent

5 Psixologik omillar Stress, depressiya, ijtimoiy moslashuv muammolari

B. Giyohvandlikka qarshi kurashishda ijtimoiy institutlarning roli

Ijtimoiy institut Asosiy vazifalari

- Oila Ma'naviy tarbiya, nazorat, sog'lom muhit yaratish
- Ta'lim muassasalari Profilaktik mashg'ulotlar, ma'rifiy tadbirlar
- Mahalla Ijtimoiy nazorat, yoshlar bilan ishlash
- OAV Sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish
- Davlat tashkilotlari Huquqiy asoslar va dasturlarni ishlab chiqish

C. Giyohvandlikka qarshi kurashning ijtimoiy-falsafiy modeli

Quyidagi model yoshlar o'rtasida giyohvandlikka qarshi kurashni kompleks yondashuv asosida amalga oshirishni nazarda tutadi:

1. Aksiologik bosqich – sog'lom turmush tarzini oliy qadriyat sifatida shakllantirish

2. Ma'rifiy bosqich – yoshlarni giyohvandlik oqibatlari haqida ongli ravishda xabardor qilish

3. Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash – sport, madaniyat va ijodiy faoliyatga jalb etish

4. Falsafiy-refleksiv bosqich – shaxsning hayot mazmuni va ijtimoiy mas'uliyatini anglash

Ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan qaralganda, giyohvandlik yoshlarning hayotiy muammolarga ratsional emas, balki destruktiv yo'l bilan javob berishidir. Bunday holatlarda shaxs ijtimoiy qadriyatlardan begonalashadi va o'z hayot mazmunini sun'iy stimulyatorlar orqali to'ldirishga harakat qiladi.

Yoshlar orasida giyohvandlikning oldini olishda profilaktika masalasi alohida ahamiyat kasb etadi. Profilaktik faoliyat faqat taqiqlashga asoslanmasdan, balki shaxsning ichki motivatsiyasini kuchaytirishga yo'naltirilishi lozim. Shu jihatdan, falsafa fani yoshlar ongida tanqidiy fikrlashni shakllantirish, hayot mazmuni va shaxsiy mas'uliyat tushunchalarini mustahkamlashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, yoshlarni ijtimoiy faoliyatga keng jalb etish, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish giyohvandlikka qarshi kurashning samarali mexanizmlaridan biri hisoblanadi. Sport, san'at, volontyorlik faoliyati yoshlarning ijtimoiy moslashuvini kuchaytiradi va salbiy ta'sirlarga nisbatan barqarorlikni oshiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, yoshlar o'rtasida giyohvandlikka qarshi kurashish masalasi ko'p omilli va murakkab ijtimoiy hodisa bo'lib, uni faqat tibbiy yoki huquqiy choralar bilan hal etish mumkin emas. Ushbu muammo ijtimoiy-falsafiy yondashuv asosida, ya'ni shaxs, jamiyat va qadriyatlar tizimi o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni inobatga olgan holda samarali yechim topadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent, 2008.
2. Fromm E. Man for Himself. – New York, 2003.
3. Giddens A. Sociology. – Cambridge, 2019.
4. Bauman Z. Globalization: The Human Consequences. – New York, 2018.
5. O'zbekiston Respublikasi soha bo'yicha normativ-huquqiy hujjatlari.